

PER UN RESSORGIMENT DEL TÀNDEM FRANCO- ALEMANY

Antoni Castells,

PRESIDENT DEL CONSELL ASSESSOR DE LA
FUNDACIÓ CATALUNYA EUROPA

La història de la Unió Europea no s'entendria sense el compromís i la complicitat del tàndem franco-alemany. Des que ja fa més de seixanta anys aquest projecte va començar a donar els seus primers passos, l'entesa entre aquests dos països ha estat indispensable. Entesa, complicitat, lideratge. Un lideratge, d'altra banda, acceptat pels altres membres (en el principi, els països del Benelux i Itàlia), perquè estava basat en la realitat i perquè sempre havia estat un lideratge inclusiu.

El protagonisme de França i Alemanya ja era present entre 'els pares fundadors' que van llançar la iniciativa de la integració europea, i després ho ha estat d'una manera continuada a través dels homes d'estat que han figurat al front dels dos països al llarg dels anys: De Gaulle i Adenauer, Giscard i Schmidt, Kohl i Mitterrand. I fins i tot, encara que ja en to menor, també Schröder-Chirac (i Jospin).

Ara bé, en els darrers deu o quinze anys, s'ha produït un clar afebliment del paper impulsor d'aquest tàndem. De fet, des de la creació de l'euro, hem assistit a una doble tendència. En primer lloc, al desplaçament del centre de gravetat des de la Comissió cap al Consell; en segon lloc, dins del Consell, al desplaçament del centre de gravetat cap a Alemanya, en detriment del tàndem franco-alemany.

La primera tendència significa la pèrdua d'alè de la lògica pròpiament comunitària en benefici d'una lògica intergovernamental. Com és sabut, el projecte europeu ha estat sempre un cert híbrid entre un model d'inspiració federal (o comunitària) i un model d'inspiració intergovernamental. Aquest híbrid funcionava relativament bé perquè es guardaven uns equilibris. En l'època en la que es va aprovar el Tractat de Maastricht i dissenyar la unió monetària, aquest equilibri estava personificat, si es vol, per Delors, per una banda, com a president de la Comissió, i el tàndem Kohl-Mitterrand (ben acompanyats per González, Martens, Lubbers, Andreotti i altres), per una altra.

Tanmateix, i paradoxalment, la posada en marxa de la unió monetària va anar acompanyada del desplaçament progressiu cap al Consell del centre de gravetat de l'entramat institucional de la UE. És paradoxal perquè, de fet, la unió monetària (amb la creació del BCE) significava un pas decisiu en una línia pròpiament federal o comunitària. Significava la cessió de sobirania en un terreny tan essencial com el de la moneda i la política monetària, a una institució genuïnament europea i no intergovernamental. I no només és paradoxal; és també molt contraproductiu, perquè la realitat ha demostrat que la unió monetària és incompleta,

si no va acompanyada de la unió bancària, la unió fiscal i la unió política.

La segona tendència és el desplaçament del centre de poder dins del Consell cap a Alemanya. Els factors que han incidit en aquest fet són nombrosos: la unificació alemanya, que ha trencat la paritat que hi havia (en termes de població i, en certa manera, també de PIB) entre els quatre grans (França, Regne Unit, Itàlia i la mateixa RFA), el major impacte de la crisi en els països mediterranis, la dificultat de França per trobar el seu lloc al món junt amb una Europa que ha d'anar unida, el desistiment del Regne Unit del seu compromís europeu.

El fet és que no solament la Comissió ha perdut pes en relació al Consell, sinó que, dins del Consell, per molt que es digui, no tots els estats són iguals. N'hi ha uns que pesen més, i entre aquests, n'hi ha un que pesa especialment, i que cada cop més és el qui te l'última paraula: Alemanya. D'aquesta manera, al llarg de la darrera dècada hem assistit a un progressiu afebliment del tàndem franco-alemany. No tant perquè s'hagin produït divergències massa acusades entre els seus dos components, que hauria pogut ser una de les raons d'aquest afebliment, sinó pel creixent desequilibri a favor d'Alemanya, com a país dominant dins de l'escena dels estats de la UE.

Aquesta situació és incòmoda per a tothom. No és bona per Europa, per suposat, perquè aquesta lògica acaba portant no a l'Alemanya europea, sinó a l'Europa alemanya tan temuda per tots. Però tampoc és una situació confortable per Alemanya, i en realitat els seus propis líders es mostren reticents a assumir un paper hegemònic. És una situació sens dubte complexa i contradictòria, perquè, per una banda, el govern alemany (A. Merkel o W. Schäuble), es troben immersos en una inèrcia que els situa en una posició central, hi ha veus que reclamen una major implicació alemanya, una major valentia per assumir aquest destí en el que sembla haver-los emplaçat el curs dels esdeveniments. Però, per altra banda, coneixen la història, saben que cada vegada que Alemanya ha volgut jugar aquest paper hegemònic, Europa ha acabat al precipici, se saben

els seus dimonis familiars, i demanen que els previnguem de tornar-hi a caure.

Cal avançar cap a una Alemanya europea, no cap a una Europa alemanya, però per fer-ho és indispensable primer de tot avançar cap a una Europa europea. Per això, avui esdevé imprescindible restablir els equilibris trencats. Per una banda, donar un impuls decidit a la dinàmica integradora, comunitària (federalista, si es vol), tan afeblida els darrers anys. Cal avançar decididament cap a la integració política europea, amb l'objectiu d'un govern comú, elegit democràticament. Per altra banda, cal un compromís decidit i renovat del tàndem franco-alemany per avançar cap a aquest objectiu. Només si els estats francès i alemany fan seva, com a pròpia, la causa de la integració europea, aquesta avançarà.

Això requereix un ressorgiment del tàndem franco-alemany. Els darrers temps s'han produït alguns fets encoratjadors, que ens permeten tenir l'esperança que les coses poden evolucionar en aquesta direcció: el paper desacomplexadament protagonista assumit per Merkel i Hollande en la crisi d'Ucraïna i en les converses amb el nou govern grec; alguns gestos simbòlics, però importants en el terreny emocional, tan influent en política, com la seva presència plegats, agafats del braç, en la gran manifestació de París, després de l'atemptat de Charlie Hebdo, i en l'accident del vol Barcelona-Düsseldorf del darrer mes de març.

Per a Europa seria molt important una sintonia renovada entre França i Alemanya, i per suposat que aquesta sintonia es tradueix en un disseny decidit per avançar cap a la unió política europea. Per això caldrà una França més robusta en el terreny econòmic i més disposada a acceptar que la transferència de sobirania a un nou govern europeu és el requisit necessari per mantenir la sobirania de la política en front del poder dels mercats. I una Alemanya disposada a no tenir por de plantejar amb totes les conseqüències la via cap al federalisme europeu. •